הניחא לרב כהנא דמתני לה משמיה דשמואל שפיר אלא לרב טביומי דמתני לה משמיה דרב מאי איכא למימר קסבר כל כי האי גוונא [א]**אין מקיימין אותו מן האשרתא שבו אלא מן העדים שבו ורבי יוחנן אמר לא שנו אלא בין העדים לכתב אבל בין עדים לאשרתא** [ב]**אפילו שיטה אחת** [ג] **פסול מאי שנא בין עדים לאשרתא** [ד]**דלמא גייז לעילאי וכתב הוא ועדיו בשיטה אחת וקסבר** [ה]**שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר אי הכי בין עדים לכתב נמי דלמא גייז ליה לעילאי וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי** [ו]**קא סבר שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול וליחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואמר אנא לרבות בעדים הוא דעבדי** [ז]**קסבר כל כי האי גוונא אין מקיימין אותו מן העדים שלמטה אלא מן העדים שלמעלה גופא אמר רב** [ח]**שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר ואם**

הניחא לרב כהנא דמתני לה משמיה דשמואל. להא דהוא ועדיו על המחק משמיה דשמואל איכא למימר דלרב הוי פסול ולא תקשה לרב: **אלא לרב טביומי כו'.** והך קשיא בכל השטרות שיש בהו הנפק יכול להקשות ואפי' היכא דליכא שני שיטין חלק בין עדים לשטר אשרתא שהרי יכול לזייף כל שטר העליון עם העדים ולכתוב ולחתום על המחק מה שירצה: **ומשניין קסבר רב כל כי האי גוונא.** כלומר כל שטר שיש בו הנפק והוא ועדיו על המחק לא סמכינן אאשרתא ולא תתקיים אלא בהכרת ידי עדים הכתובים על המחק והלכך הרחיק שני שיטין את האשרתא מן העדים מלמעלה וטייטו כשר וסמכינן אאשרתא דהא לא כתיבי הוא ועדיו על המחק דיימא כי האי גוונא אין מקיימין ובית דין מטיוטא לא מתימי אלא לעיקר השטר הלכך כשר השטר והאשרתא: **ור' יוחנן אומר לא שנו.** הרחיק את העדים כשיעור שני שיטין פסול: **אלא בין העדים לשטר אבל בין העדים לאשרתא אפי' שיטה אחת פסול.** ומע"ג דמטייט. ומפרש טעמא דרבי יוחנן דקסבר שטר שכתוב כולו בשיטה אחת וגם העדים חתומין באותה שיטה כשר ויכול לחתוך את העליון ויכתוב שטר ועדים (ב) פסולים באותה שיטה ואלו נסמוך אאשרתא לקיימן ואם השטר כולו בשיטה אחת והעדים בשיטה אחרת פסול. וגרסה בעיני טעמו של דבר הוא ועדיו בשיטה אחת כשר דלא פליג רבנן בין שטר גדול לשטר קטן שיהא קטן פסול יותר מן הגדול אבל אם כולו בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול והיינו טעמא דאמרינן לעיל [קסב.] הרחיק שיטה אחת חלק בין שטר לעדים כשר וטעמא כדמסקינן [שם] אין למדין משיטה אחרונה ואם אתה אומר כשר היכא דהשטר בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת איכא למימחק דגייז ליה לעילאי וכתב בההיא שיטה חלק מאי דבעי וחתימי סהדי: **הוא ועדיו.** השטר והעדים: ומשני **קסבר ר' יוחנן שטר הבא.** לפנינו בשיטה אחת ועדים בשיטה אחרת תחתיה פסול כדפריש טעמא משום דאין למדין משיטה אחרונה כדאמרינן לעיל: (ג) **ודלמא.** היינו הך פירכא דגייז ליה לעילאי וכתב מאי דבעי וחתימי סהדי והכי פריך וניחוש ודלמא הך חלק שהיתה בין שטר לעדים זייף בה וחתך את השטר מלמעלה ודלמא כתיב בההיא שיטה חלקה שהכשרנו בין השטר לעדים כל מאי דבעי וחתים נמי סהדי בההיא שיטה ונמצא שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת וכשר והעדים שלמטה של שיטה ההיא אומר הוספתים על הראשונים לפרסם את הדבר יותר: ומשני **כל כי האי גוונא כו'.** כלומר כשיוציא לפנינו שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת ויש בה עוד תחת אותה שיטה עדים אחרים אין מקיימין אותו אלא מן העדים החתומים עמו בשיטה אחת ול"ת

בהן אשרתא פסולין שיכולין למחקו ויכתוב הוא ועדיו על המחק אלא ודאי סבירא ליה דאין מקיימין בכי האי גוונא מאשרתא אלא מן העדים ויש לומר דסבר ר' יוחנן אי מטייט ליה פסול משום דבי דינא אטיוטא ותמתי אי נמי איכא למימר דלא פליגי אלא רב מייר בטיוטא (ד) ורבי יוחנן מייר בלא טיוטא (ה) ג"ג שיטה אחת בין עדים לאשרתא לרב כשר דכל כה"ג אין מקיימין אותו מאשרתא אלא מעדים שבו. עד כאן: **הניחא לרב כהנא** (ו) **משמיה דשמואל קאמר** ליה. קשה דלדידיה מי ניחא ג"כ כל שטר מקויים ימחקנו ויש לומר דהא לא קשה כולי האי דכיון שהיה כתוב ממתלה לא יוכל למחקו אלא יהיו ניכרים האותיות אבל מחק דטיוטא אינו ניכר וימחקנה ויכתוב כמו שירלה ומע"ג דבסמוך פריך ואם תאמר חוזר ומוחק מע"פ שהיה ממוקן לפי האמת פריך דאין חילוק בין טיוט לכתב: **שיטה אחת נמי פסול.** שיכתוב הוא ועדיו בשיטה אחת והאשרתא (ז) מקיימין וא"ת כי היכי דפסלינן שטר הבא הוא בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת משום שדרך עדים להרחיק תתימתן מן הכתב שיטה אחת הכי נמי הוה לן למיפסל שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת משום שבית דין מרחיקין השיטה אחת מן העדים ויכול לזייף בתוכה שיטה ויש לומר דסהדי לא דייקי לסמוך תתימתם אבל ב"ד דייקי ותתמי סמוך לעדים וכשהרחיקו שיטה אחת פסול שיכול לכתוב בה שטר הוא ועדיו בשיטה אחת והאשרתא (ז) מקיימין השתא דאתינן להכי דפסלינן אותן שטרות שיכול לזייפינהו מ"כ צריך ליזהר באותן שטרות וכתובות שיש להן גליון שלא יתתמו העדים זה אצל זה שיכול לבא לידי זיוף ולכתוב בגליון שבאורך העדים מה שירצה והוי שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת וכשר ויתחוך כל השטר אלא יתתמו זה תחת זה דהשתא ליכא למימחק (ח) דאי משום שיכתוב בגליון שטר לפני העד אי פלוגי החתום חייב לפלוגי מנה והוי שטר הבא הוא והלוה נכתב ידו בשיטה אחת משום הא לא פסלינן לשטרא דאיהו העד הוא דאפסיד אנפשיה כשהוא חתם במקום שיכול לזייף ולכתוב על עצמו מה שירצו ואין לפסול השטר אלא כשיש (ט) שני עדים להוציא מאחרים אבל משום עצמו לא דאיהו הוא דאפסיד אנפשיה וכן נמי אם אין גליון בשטר לא יתתמו בסוף שיטה זה אצל זה כיון שיש חלק לפניהם משום ההוא טעמא (י) שפירשתי אלא זה תחת זה אי נמי מצינו למימר דאפי' יש גליון מרובה בראש (כ) השטר והעדים חתומין זה אצל זה בראש שיטה של שטר כשר מע"פ דמלי כתיב מאי דבעי בראש גליון דלא פסלינן שטר אלא כשיכול לזייף בחלק שהוא צורך השטר שאינו יכול לחתכו ואם היה חתוך היה השטר פסול כגון שני שיטין לפני העדים או (ל) לפני האשרתא בינו לעדים וכגון חלק שהוא אחר השטר במקושר בסופו שגם הוא צריך לשטר משום אשרתא ולכך פריך לעיל וניחוש דלמא זייף מאי דבעי כו' אבל בחלק שאין צורך השטר שאם היה נחתך לא היה השטר פסול מע"ג שיכול לזייף בו מה שירצה אין השטר פסול בכך כגון חלק שבגליון וגם רוב פעמים ששומביין חותמין בכתובות זה תחת זה ומניחין חלק שני שיטין לפניהם אלא ודאי אין בכך כלום כיון שאין (מ) צורך השטר (וגם קושיות שהקשו במשנה יש מהן מתוקלין בתירוץ זה. עכ"ה) מיהו אם תתמו בשטר בסוף שיטה זה אצל זה והניחו חלי שיטה חלק לפניהם פסול לפי שיכולים לזייף בחותמו חלק והוא צורך השטר שאם היה נחתך יהיה השטר פסול דאמרינן חלק היה (נ)בשטר כתוב שהיו אלו העדים חתומין עליו והוא תתכו ועשה זה (ס)השטר (ע) לפני העדים שיכולים להניח חלק לפניהם כיון שאינו צורך השטר אלא יש להן לחתוס זה תחת זה וא"ת אינו צורך השטר אותה חלי שיטה שלפני העדים שאפי' חתוכה אין לנו לחוש שאם היה השטר אא"כ היה הלוה שוטה שעשה שטרו והניח חלק לפני העדים שהמלוה היה יכול לכתוב שטר אחר כך ולחתוך זה ויש לומר שמא יש לנו לחוש שבאותו חתך היה שטר אחר והניח הלוה חלק הרבה לפני העדים לפי שחשב שאם יכתוב בו המלוה שטר אחר ויחתוך זה יוודע זיופו (פ) ויהיה ניכר בחתוך שיש בסופו מקום צורך השטר הוא ויש להם לעדים לחתוס זה תחת זה אם חותמין חלק לפניהם ומ"מ יש לומר שאין צורך השטר שאפילו תהיה אותה חלי שיטה חלק חתוכה יהא השטר כשר ולא ניחוש שמא היה שם השטר שאלו העדים חתומין עליו והמלוה כתב זה השטר לזה אין לחוש לפי שהלוה לא היה שוטה כל כך שהניח חלק למעלה מן העדים שיוכל המלוה לחתוך השטר הזה וגם כל החלק שלמעלה בשה לשטר זה ולא יאחר חלק כי אם כנגד העדים ויכתוב שם מאי דבעי ולא יהא ניכר זיופו ולכך אינו נ)[צורך] השטר ויכולים לחתוס זה אצל זה מע"פ שמניחין חלי השיטה לפניהם שיכול לזייף בהן בשביל כך אין לנו לפסול השטר כיון שאינו צורך השטר שאם היה חתוך לא נפסל השטר בכך שאין לחוש כלום כדפרישית ורבינו תם פסק כמו שפי' תחלה שהעדים צריכין לחתוס או אריש דמגילתא אפילו זה אצל זה או (ע) באמצע שיטה וכ"כ שיחתמו זה תחת זה ויש ליתן טעם בשושביניס שאין שייך באלו כלל דהתם לא נפסול השטר בשביל השושביניס שחתומים רחוק שני שיטין שאינם מן העדים ואינם שייכין לשטר כלל: **גופא אמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר.** ואם תאמר וניחוש שמא מעיקרא היה הוא על הנייר ועדיו על המחק (פ) ד)דפסול ומחק כל השטר ומאי דבעי והוי על המחק ויש לומר דהא ליכא למימחק שאם מעיקרא הוה הוא על הנייר ועדיו על המחק הוה כתוב בין שהדא לשהדא אתנא מהדי

עין משפט נר מצוה

כ א מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הל' י סמג עשין נד טוש"ע ח"מ סי' מו סעיף ג:

כא ב ג מיי' שם הל' ו טוש"ע שם סעיף ג:

כב ד מיי' שם הל' ל וסמג שם טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף יט:

כג ה מיי' שם הל' ה טוש"ע שם סעיף יח:

כד ו מיי' שם טוש"ע שם סעיף יט:

כה ז מיי' שם הל ט טוש"ע שם סעיף כ:

רבינו גרשום

הניחא לרב כהנא דמתני להא משמיה דשמואל. שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר: שפיר. דהשתא לא קשיא דרב אדרב דאמר לעיל לא שנו אלא בין עדים לשטר אבל בין עדים לאשרא אפי' טובא נמי כשר משום דמטייט ליה ולא חיישינן דלמא גייז ליה לעילאי ומחיק לטיוטא כו' משום דרב לא סבר כשמואל דאמר שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר אלא פסול ומשום הכי לא מחיק ליה מלוה ואפשר בתקנה דמטייט ליה ומיתוקמא מילתא דרב שפיר. אלא לרב טביומי דמתני לה משמיה דרב שטר הבא על המחק הוא ועדיו כשר השתא קשיא דרב אדרב הואיל דאמר בין עדים לאשרא אפילו טובא כשר אמאי הא אע"ג דמטייט ליה איכא למיחש דלמא גייז ליה. ומשני אפי' לרב טביומי מיתוקמא מילתא דרב שפיר דהיכא דמטייט ליה ליכא למיחש דמחיק לטיוטא דקסבר רב כל כי האי גוונא דשטר הבא הוא ועדיו על המחק ו) כשר משום דאין מקיימין אותו שטר אל מחק מן האשרא שבו שכתוב תחתיו אלא מן העדים שבו החתומים על המחק מקיימין אותו שאומרים לבעל השטר הבא עדים שיעידו על החתומין במקום מחק שהוא כתב ידן ואם לא יעידו עדים מזויף הוא. והואיל דאיצטריך לאייתי עדים לקיימו לא אחי למיגז ואמטו להכי אפי' שייר טובא נמי אי מטייט ליה כשר דליכא למיחש דלמא מחיק ומזייף ליה: ור' יוחנן אמר לא שנו. דשיטה אחת כשר אלא היכא דשביק ז) בין עדים לאשרא. אפי' שיטה ומחתים נמי עדיו באותה שיטה עצמה. וקא סבר ר' יוחנן שטר הבא הוא ועדיו בשיטה אחת כשר. ועוד שיש קיום השטר מלמטה משום הכי קאמר אפי' שיטה אחת בין עדים לאשרא פסול דלמא מזייף כי האי גוונא. אי הכי בין עדים לשטר אמאי בשיטה אחת כשר הא איכא למיחש דלמא גייז לעילאי כל כתיבת השטר וכתיב מאי דבעי בההיא שיטה כך חייב פלוגי לפלוגי והא תתימי סהדי בשיטה שניה שהיו חתומין ועומדין וגם קיום השטר שתחתיו. ומשני קסבר ר' יוחנן שטר הכתוב בשיטה אחת כשר (והאי) דאיכא למימר הכי מחרמי עובדא אבל להיכא דאיהו בשיטה אחת ועדיו בשיטה אחרת פסול. ז) ואי אמרי' ליה אמאי תתימת העדים נמי בשיטה שניה אמר לרבות בעדים אנא עבדי כדי שיהא החוב מפורסם ראמאי כשר. קסבר ר' יוחנן כי האי גוונא אין מקיימין אותו שטר אלא מן העדים שלמעלה החתומין באותה שיטה של השטר אם יש עדים שמכיריו שהיא כתיבת ידם כשר ואם לאו פסול:

מסורת הש"ס

א) רש"א למעלה בשטר כו', ב) זה שטר, ג) [רש"א], ד) רש"ל דבסר,

הגהות הב"ח

(א) נמ' אפי' שיטה אחת נמי פסול: (ב) רשב"ם ד"ה אלא בין וכו' שטר ועדים באותה שיטה כל"ל ותיבת פסולים נמחק: (ג) ד"ה וניחוש דלמא כו' הייט וכו' והכי פירושו וניחוש דלמא הן שיטה אלק: (ד) תוס' ד"ה (בע"א) ר' יוחנן וכו' מייר בלא טיוטא הס"ד ואח"כ מתחלת הג"ה לי נמי וכו' דכל כה"ג נמי אין מקיימין וכו' ע"כ הג"ה: (ה) ד"ה המיתא וכו' דמשמיה דשמואל קאמר ליה שפיר ק' וכו' אע"פ שהיה כתוב על מחוק: (ו) ד"ה שיטה וכו' והאשרתא מקיימת אותם וא"ת: (ז) בא"ד והאשרתא מקיימת אותם השתא דאתינא. נ"ב ז"ל המרדכי כתב ר"י השתא דאתית לכי כו': (ח) בא"ד ליכא למיחס למידי דאי: (ט) בא"ד שיש בו שני עדים: (י) בא"ד ההוא טעמא גופיה שפירשתי: (כ) בא"ד גליון מרובה בראש השיטה והעדים: (ל) בא"ד שני שיטין לפני העדים או שיטה אחת לפני האשרתא וכו' אבל בחלק שאין בו צורך: (מ) בא"ד שאין זה צורך השטר: (נ) בא"ד ועשה זה השטר לפניהם שהרי העדים יכולין להניח חלק לפניהם כיון שאינו צורך השטר אלא יש להם לחתוס זה תחת זה וא"ת אינו צורך השטר שאפי' חתוכה אותה חלי שיטה אלא אם אינו לנו לחוש שאם היה השטר שעשה שטרו והניח חלק לפני העדים שהמלוה היה יכול לכתוב שטר אחר כך ולחתוך זה ויש לומר שמא יש לנו לחוש שבאותו חתך היה שטר אחר והניח הלוה חלק הרבה לפני העדים לפי שחשב שאם יכתוב בו המלוה שטר אחר ויחתוך זה יוודע זיופו ויהיה ניכר בחתוך שיש בסופו מקום צורך השטר הוא ויש להם לעדים לחתוס זה תחת זה אם חותמין חלק לפניהם ומ"מ יש לומר שאין צורך השטר שאפילו תהיה אותה חלי שיטה חלק חתוכה יהא השטר כשר ולא ניחוש שמא היה שם השטר שאלו העדים חתומין עליו והמלוה כתב זה השטר לזה אין לחוש לפי שהלוה לא היה שוטה כל כך שהניח חלק למעלה מן העדים שיוכל המלוה לחתוך השטר הזה וגם כל החלק שלמעלה בשה לשטר זה ולא יאחר חלק כי אם כנגד העדים ויכתוב שם מאי דבעי ולא יהא ניכר זיופו ולכך אינו נ)[צורך] השטר ויכולים לחתוס זה אצל זה מע"פ שמניחין חלי השיטה לפניהם שיכול לזייף בהן בשביל כך אין לנו לפסול השטר כיון שאינו צורך השטר שאם היה חתוך לא נפסל השטר בכך שאין לחוש כלום כדפרישית ורבינו תם פסק כמו שפי' תחלה שהעדים צריכין לחתוס או אריש דמגילתא אפילו זה אצל זה או (ע) באמצע שיטה וכ"כ שיחתמו זה תחת זה ויש ליתן טעם בשושביניס שאין שייך באלו כלל דהתם לא נפסול השטר בשביל השושביניס שחתומים רחוק שני שיטין שאינם מן העדים ואינם שייכין לשטר כלל: **גופא אמר רב שטר הבא הוא ועדיו על המחק כשר.** ואם תאמר וניחוש שמא מעיקרא היה הוא על הנייר ועדיו על המחק (פ) ד)דפסול ומחק כל השטר וכתב מאי דבעי והוי על המחק ויש לומר דהא ליכא למימחק שאם מעיקרא הוה הוא על הנייר ועדיו על המחק הוה כתוב בין שהדא לשהדא אתנא מהדי

ו) ל"ל על המחק אין מקיימין אותו שטר וכו'. ז) נראה דל"ל היכא דשביק בין עדים לכתב אצל בין עדים לאשרא אמי' שיטה אחת פסול: דלמא גייז ליה לעילאי. ומתחתים נמי עדים באותה שיטה וכו'. ח) ל"ל וניחוש דלמא כתב הוא ועדיו בשיטה אחת ואי אמרינן ליה וכו'.

ומ"ש. והלא מוזר הוא ומוחק את השטר וזייף וחתמי סהדי. ומשני לא ק"ומה תחתימת העדים שתחתום על המחק פעם אחת לכתיבת השטר הכתוב על נמחק שתי פעמים ויהא ניכר הזיוף: **וניחוש דלמא שדי.** בעל השטר דיותא בקלף במקום חתימת העדים קודם שחתמו ומחקו וחזר וכתב על כל הקלף ומחקו כולו וחתמו העדים בקלף שנמחק שתי פעמים והשטר נכתב על המחק פעם אחת וכי הדר מחיק ליה כדי לכתוב עליו זיוף הוה ליה נמחק שתי פעמים כמו שנמחק מקום חתימת העדים שתי פעמים: **אא"כ נמחק בפניהם.** ואם יראו מקום חתימתן משונה במחיקה מן העליון לא יחתומו: **עדיו על המחק כשר.** אם מכירין לחתימתן או שהיה כתב ידם (א) במקום אחר: **הוא על המחק כו' פסול.** שמא מחק את השטר וזייפו: **השתא נמי.** מוחז עוד ומוחק ומזייף. (ב)[ומקשינן והא אמרת אינו דומה כו']. ומשני הני מילי היכא דחתמי סהדי על המחק כיון שיש שני מיני מחקים בשטר אחד זה אצל זה יכול להכיר מי נמחק יותר מחבירו: **למחקא דהא מגילתא.** זה עב וזה דק ומחק של קלף עב אינו ניכר כל כך: **ונקבל חתימת ידייהו כבי דינא.** שלא יפסיד בעל השטר עדות של עדיו ואחר כך נמחוק ונכתוב בהיא מגילתא גופא ונדמייה: אית ספרים דגרסינן בהו **ונשבייה אמר רבי ירמיה חוששין לב"ד טועין.** (ג) ולא ידעו לדקדק כל כך (ד)אי להשתותו להכשיר שטר פסול הלכך פסקוהו למילתיה ופסלו כל שטר שעל המחק ועדיו על הנייר. ואית דלא גרסי ונשבייה וגרסי רבי ירמיה אומר חיישינן לב"ד טועין ואין נותנין לב לדמות ולמחוק ובמקום תירוץ רב הושעיא תירץ רב ירמיה כך: **השיב רבי לדברי רבי חנינא בן גמליאל.** שאמר מקושר יכול לעשותו פשוט: והלא

ואם תאמר מוחק וחוזר ומוחק [א]אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים וליחוש דלמא שדי דיותא אמקום עדים מעיקרא ומחיק ליה דכי הדר מחיק ליה להאי הוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים אמר אביי קסבר רב [ב]אין העדים חותמין על המחק אלא אם כן נמחק בפניהם מיתבי [ג]הוא על הנייר ועדיו על המחק כשר וניחוש דלמא מחיק ליה וכתיב מאי דבעי והוי ליה הוא ועדיו על המחק [ד]דכתבי הכי אנחנא סהדי חתמנא על מחקא ושטרא כתב על נייר דכתבי היכא אי מלתחת גייז ליה אי עילאי מחיק ליה [ה]דכתבי בין סהדא לסהדא אי הכי אימא סיפא [ו]הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול אמאי פסול הכא נמי נכתבו הכי אנחנא סהדי חתמנא על נייר ושטרא על מחקא [ז][השתא נמי] מאי אמרת מוחק חוזר ומוחק הא אמרת אינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים [ח]הני מילי היכא דחתימי סהדי אמחקא היכא דלא חתימי סהדי אמחקא אלא אניירא לא ידיע וליתי מגילתא אחריתי ולמחוק ולידמי לא דמי מחקא דהא מגילתא למחקא דהא מגילתא ולקבלה לחתימות ידא דסהדי בבי דינא ולמחוק ולידמי אמר רב הושעיא [ט]אינו דומה נמחק בן יומו לנמחק בן שני ימים ולישהייה אמר רבי ירמיה [י]חיישינן לב"ד טועין: רבי חנינא בן גמליאל אומר מקושר וכו': השיב רבי לדברי ר' חנינא בן גמליאל והלא

סהדי חתימי על המחקא ושטרא אניירא כדמפרש בסמוך ואין לחוש שמסר לו שטר פסול (ע"כ) ופ"ת שמא מחק אנחנא סהדי וכל השטר שלמעלה בר מן העדים וכתב מאי דבעי וי"ל דלא מכשרינן הוא ועדיו על המחק אלא כשאין ריוח בין עד לעד כדי לכתוב אנחנא סהדי וריב"ם פירש דאין לחוש שמא ימחוק אנחנא סהדי כיון דמעיקרא הוה כתב על המחק ואם ימחקנו ה"ל נמחק ב' פעמים והשטר שכתוב על הנייר שנמחקו ה"ל נמחק פעם אחת ויהיה ניכר הזיוף דאינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק שתי פעמים ונראה לי דהיינו כשכתב על המחק אז ניכר איזה נמחק פעם אחת ואיזה נמחק שתי פעמים אבל הנייר מחוק גרידא שאין כתוב עליו כלום אותו אינו ניכר וכן מוכח בסמוך דפריך וניחוש דלמא שדי ליה דיותא אמקום עדים ומחיק ליה והדר מחיק ליה והוה ליה אידי ואידי נמחק שתי פעמים כשימחוק אחרי כן השטר ומאי פריך הלא בשעה שילנו לחתום ילאו (ג) מחוק פעם אחת ומקום שהמלוה מחתימם מחוק שתי פעמים אלא ודאי אינו ניכר עד שיהא כתוב ויהא יבש מיהו הא לאו ראיה היא דמאי למימר לעדים אינו ניכר דלא דייקי אבל שטר הבא לפני ב"ד ניכר דב"ד דייקי ולכך אי מחיק אנחנא סהדי ירלאוהו ב"ד שנמחק שתי פעמים וחתימת העדים לא נמחק כי אם פעם אחת כדינא מיהו קשה לרבי דלדברי ריב"ם תינח היכא דנכתב אנחנא סהדי על המחק כמו העדים אלא היכא דנכתב אנחנא סהדי על הנייר יתמקנו וגם (ד) השטר שהוא על הנייר ויהא שטר הבא הוא ועדיו על המחק ואמאי כשר וכ"ת הוא על הנייר ועדיו על המחק כשר אם לא כתבו בו אנחנא סהדי כתיבי אמחקא ושטרא כתיבא אמחקא דהשתא ליכא למיחש שמתחילה היה השטר על הנייר ומחקו וזייפו שיותר היה להם לעשות תקנה כשהשטר עשוי (ה)[על המחק] דאיכא למיחש דיה שנעשה זיוף מבאותו שעדיין לא נעשה בו זיוף וי"ל הוא ועדיו על המחק שכיח טפי שיש לסופר כמה טופסי שטרות אלא כוון בהן המעשה ומחקם אבל הוא על הנייר ועדיו על המחק לא שכיח כולי האי ולכך תקנו אנחנא סהדי והשתא מיתרלא שפיר מה שהקשה ר"י על פי' ריב"ם שיותר יש לנו להכשיר אנחנא סהדי כשכתוב על הנייר אלא נעשה בו אוס זיוף יותר משכתוב על המחק דאיכא למיחש שנעשה בו זיוף שעתה יש ליתן טעם (ו) זה שפיר דאנחנא סהדי על הנייר לא שכיח אלא אדרבה יחתמו על הנייר ויהיה הכל על הנייר (ז) וקשה לפי' ר"ת שפירש בשטר הבא הוא ועדיו על המחק שאם יש ריוח מחוק בין עד לעד פסול דאיכא למיחש שהיה כתוב בו אנחנא סהדי והשטר היה יכתבו אנחנא סהדי ירחיקו העדים זה מזה שיעור אנחנא סהדי ולי נכן שאם יתמחוק ויהיה הכל על המחק יהא פסול כדפרישית כיון שיש ריוח בין עד לעד וזה אינו נראה לומר שאינו מצריך אנחנא סהדי אלא כשיש נייר בין עד לעד דהוה ליה לגמ' לפרש ועוד א"כ (ח) בשפטני עסקינן שהניחו הנייר וכתבו על המחק ומיהו איכא למימר שאין להקשות כשיש מחק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא סהדי יניחו אלא יכתוב בין עד לעד (ט) וזה אינו שאם לא נגריכו לכתוב לא יניחו בין זה לזה ולא יחושו כי יאמרו למה אניחו ואחרים חתימתי מחבירי כיון שאינו כתוב בינתים: **וניחוש דלמא שדי דיותא אמקום עדים.** פירשתי לעיל: **אי** לעילאי מחיק. לפירוש ריב"ם שפירש כשנמחק שתי פעמים ניכר (ט) שאין כתוב עליו השתא קשה ליסדי דיותא בין עדים לכתיבה ולמחוק ליה והדר לכתוב אנחנא סהדי וכו' דהשתא לא מצי מחיק ליה לפי שיהא נמחק שתי פעמים ויהא ניכר אבל לפי' רבי ניתא שאינו ניכר כיון שאין כתוב עליו כלום ומיהו אבל לפי' דיותא מצי עביד בין סהדא לסהדא: **לישהייה.** מאן דלא גריס ליה (י) סבר דכמו כן אינו דומה נמחק בן שני ימים לנמחק בן שלשה

השתא

מסורת הגהות הב"ח

(א) רש"ל ד"ה עדיו וכו' כתב יש יוצא במקום אחר: (ב) ד"ה אין פפרים וכו' שלא ידעו לדקדק כל כך להשתותו ויבואו להכשיר וכו' ומקום שתירץ רב הושעיא כך תירץ ר' ירמיה כו': (ג) תוס' ד"ה (נדף הקודם) גופא וכו' שילנו לחתום יבאו השטר מחוק פעם אחת: (ד) בא"ד ומחקנו וגם ימחוק השטר שהוא על הנייר וכו' אלא כשנמחק בין עד לעד במקום שכתבו אנחנא וכו' דאדרבה זה: (ה) בא"ד ונמחק וזייף אז ראוי לפסול יותר: (ו) בא"ד שאם כן יש ריוח בינתים. נ"ב [היינו כשהעדים חתומים זה אחר זה אבל אם כבר חתמו זה אחר זה נראה השטר הזה בקוף השטר כו' הרם ודאי אין לחוש שמא מחק אנחנא סהדי דלמה יעשו שטות כזה כו' והשטר כבר אע"פ שיש ריוח בינתים נראה שיהא שיטה כשיעור שיכתוב שטר לפני העד אלא יועיל שטר כשכתב הוא ועבד בשיטה אחת אם לא שני עדים חתומים נראה שיטה דאמאי הוא אי אינו שיטה כתיבת ידו לא מהני כשכתב בשיטה אחת לפרי"ם כשטר כתוב בהגהות אשי"ר ובחתומים זה אחר זה אם לא היה יכול לחות נ"כ דלמה יעשו שטות כזה כו' הרם אם היו העדים חותמים על הנייר היו מבחיקין כ' שיטות מן השטר ודו"ק: (ז) בא"ד ומסתמא אין נותנין דבור בזה כנגד חתימה בפנות. נ"ב [כי מיבות אנחנא] סהדי וכו' אריכה יותר מחתימת העד: (ח) בא"ד כן שני שיטין בין עד לעד פוסל דלמא יכתוב שטר אחר לפני העד וכן משמע לקמן שני עדים בשני שטרות מלטרפין להוציא ממון אבל אין לומר שיכתוב בשביל לענין אחרים ממונא מחשוד אלא מהימן אל"ל וכ"ל וכ"ל כלומר אבל אלא לילוף ליכא למימר דיכתוב שטר לפני העד אלא אם לא יהא כשר אם לא כתבו בו אנחנא סהדי כתיבא אמחקא ושטרא כתיבא אמחקא דהשתא ליכא למיחש שמתחילה היה השטר על הנייר ומחקו וזייפו שיותר היה להם לעשות תקנה כשהשטר עשוי (ו)[על המחק] דאיכא למיחש דיה שנעשה זיוף מבאותו שעדיין לא נעשה בו זיוף וי"ל הוא ועדיו על המחק שכיח טפי שיש לסופר כמה טופסי שטרות אלא כוון בהן המעשה ומחקם אבל הוא על הנייר ועדיו על המחק לא שכיח כולי האי ולכך תקנו אנחנא סהדי והשתא מיתרלא שפיר מה שהקשה ר"י על פי' ריב"ם שיותר יש לנו להכשיר אנחנא סהדי כשכתוב על הנייר אלא נעשה בו אוס זיוף יותר משכתוב על המחק דאיכא למיחש שנעשה בו זיוף שעתה יש ליתן טעם (ז) זה שפיר דאנחנא סהדי על הנייר לא שכיח אלא אדרבה יחתמו על הנייר ויהיה הכל על הנייר (ח) וקשה לפי' ר"ת שפירש בשטר הבא הוא ועדיו על המחק שאם יש ריוח מחוק בין עד לעד פסול דאיכא למיחש שהיה כתוב בו אנחנא סהדי והשטר היה יכתבו אנחנא סהדי ירחיקו העדים זה מזה שיעור אנחנא סהדי ולי נכן שאם יתמחוק ויהיה הכל על המחק יהא פסול כדפרישית כיון שיש ריוח בין עד לעד וזה אינו נראה לומר שאינו מצריך אנחנא סהדי אלא כשיש נייר בין עד לעד דהוה ליה לגמ' לפרש ועוד א"כ (ט) בשפטני עסקינן שהניחו הנייר וכתבו על המחק ומיהו איכא למימר שאין להקשות כשיש מחק בין עד לעד למה יכתבו אנחנא סהדי יניחו אלא יכתוב בין עד לעד (ט) וזה אינו שאם לא נגריכו לכתוב לא יניחו בין זה לזה ולא יחושו כי יאמרו למה אניחו ואחרים חתימתי מחבירי כיון שאינו כתוב בינתים: (ט) שאין שבתו אנחנא סהדי וכו' דאדרבה יחתמו על הנייר ויהיה הכל על המחק יהא פסול כדפרישית כיון שיש ריוח בין עד לעד: (י) בא"ד ולמה לא תקנו דשטר על הנייר: (כ) בא"ד ליתן טעם לזה שפיר: (ל) בא"ד ויקשה לפי' ר"ת שפ"ש. נ"ב הוא פי' שכתבו הכום' בתחלת הדבור: (מ) בא"ד אנחנא סהדי בין עד לעד: (נ) בא"ד ועוד א"כ אטו כשפוטני: (ס) בא"ד יניחו אלא ודאי דזה אינו: (ע) ר"ת לי עילאי וכו' ניכר אע"פ שאין כתוב עליו: (פ) ר"ת ליסהייה מאן דלא גרס ליה היינו משום דכמו כן:

כו' א ב מיי' פכ"ז מהל' מלוה ולוה הלכה ט סמג עשין לד טוש"ע ח"מ סי' מה סעיף כ:

כו ג ד ה מיי' שם הל' יא טוש"ע שם סעיף כא:

כח ו ז מיי' שם הלכה יב טוש"ע שם סעיף כב:

כט ח שם סעיף כ בהג"ה:

רבינו גרשום

ואם תאמר. אמאי כשר הא מצי מלוה לחזור ולמחוק כתיבת השטר ותחזר וכותב מאי דבעי האויל והעדים נמי תחתימי על מחק. הא לא מצי למעבד דניכר הוא דאין דומה מקום עדים שאינו נמחק אלא פעם אחת למקום השטר שנמחק ב' פעמים. לפי שנגרר הקלף ביותר ויש היכר. ואמרי אמאי כשר ליחוש דלמא שדי מלוה בתחלה נמי [קודם] דנכתב השטרא על גבי כתב מחוק זה שדי דיותא אמקום עדים להיכא דמשער דחתימי עדים ועבד הכי מעיקרא קמי דנכתב השטר ונטל אותו קלף ואשדיה דיותא (ל) דבמקום עדים והדר כתיב השטר על אותו שטר שלא נמחק אלא פעם אחת ותחתמו העדים במקום שהיה הדיו דנמחק ב' פעמים ולפי שהשטר הוא כבר כתוב לא יכלו להבחין אם נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים ואחר שחתמו העדים במקום שנמחק ב' פעמים חזר ומחק כתיבת השטר והדר וכתב מאי דבעי: והוה ליה אידי ואידי. מקום השטר ומקום העדים נמחק ב' פעמים ומייתי הכי וליכא היכרא ואמאי כשר: אמר אביי. משי"ה כשר דקסבר רב אין העדים חותמין על השטר אלא אם כן נמחק בפניהם שיראוהו קודם שיכתוב על גבי השטר וראוהו היאך נמחק דאי הדר חו ומחק במקום שהעדים חותמין הן שראוהו תחלה נמחק מכריין בין נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים: מיתיבי. הוא. כתיבת השטר: על הנייר. שאינו מחוק: ועדיו על המחק כשר. ואמאי לרב דאמר שטר הוא ועדיו על המחק כשר ליחוש דלמא מחיק לנייר שכתוב בו השטר והדר וכתב מאי דבעי והוה אידי ואידי נמחק פעם אחת. ומשני משום הכי כשר דכתבי עדים הכי אנחנא סהדי כו'. אי לתתאי מן חתימת העדים גייז ליה ומחקו ליה לגוף של שטר או לעיל מן העדים מחיק ליה וליכא היכרא למלתא. ומשני דכתבו בין סהדי לסהדי דאי גייז ליה גייז לסהדי ואי ליכא עדים פסול. ואי מחיק ליה הא נמחק תרי זימני ואינו דומה נמחק פעם אחת לנמחק ב' פעמים. הוא על המחק ועדיו על הנייר פסול משום דאיכא למימר דהדר מחיק ליה ומייתי ליה. והאמרת אינו דומה נמחק כו'. והאי נמחק ב' פעמים וניכר ואמאי פסול: הני מילי היכא דכתבי סהדי אמחוקה ושטר אמחק איכא היכרא כין מחיקת מקום העדים שהוא פעם אחת ובין מחיקת מקום השטר שהוא ב' פעמים. ואכתי אמאי פסול וליתו מגילתא אחריתי ולמחוק הדא זימנא

ולידמי אי דמיא ג) למחיקת הא מגילתא דהאי שטר. ומשני לא דמי מחקא דהא מגילתא למחקא דהא מגילתא לפי דקליש טפי או דעבי טפי. ואכתי אמאי פסול ליקבליה לחתימת ידיה דסהדא דחתימי בהאי שטרא דמחיק יבואו עדים ויעידו לפני בית דין יודעים אנו שזו היא כתיבת העדים החתומין ובחר דקבלו לסהדותייהו למחוק מקום חתימותייהו ולידמי אי דמי מחיקת העדים שנמחק פעם אחת למחיקת מקום השטר. וכי האי גוונא אפשר בתקנה ואמאי פסול. כן שני ימים דמחיק מחיקתו וליכא למיקם עלה דמלתא. ולשהייה לשטר ג' ימים אם טפי לאחר מחיקת העדים וניחוי דהשתא אידי ואידי מכמה ימים הוא ואכתי אמאי פסול והא אפשר למבדקיה הכי. אמר ר' ירמיה להכי קא פסיק דפסול דחיישינן לבית דין טועין דכיון דחזר דכתבו עדים הכי ושטרא על מחקא סמכי עדים ולא בדקו ליה אי נמחק פעם אחת או שתי פעמים. הלכך גזרי דפסול אע"ג דאפשר בבדיקה משום בית דין טועין דלא בדקי אלא גבו לאלתר: רבי חנניה בן גמליאל אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט. יפתח קשורין והוי פשוט אע"פ שיש בו אויר ג' שיטות לפעלה אין בכך כלום

ל) לכאורה צ"ל ומחוק ולאדי דיותא אמלא שטרא והדר כתב השטר על אותו שטר וכו'. כ) נראה דצ"ל אי דמיא מחיקת הא מגילתא דהאי שטר.

עין משפט נר מצוה

ל א מיי' פי"ד מהל' עומאת צרעת הלכה י:
לא ב מיי' פ"ז מהל' דעות הלכה כ סמג לאוין ע:
לב ג מיי' שם הלכה ד:

מוסף רש"י

ארכן. שלטון (שבועות לג:). הינא אחת. הריני מיר הן מייב בגזירות אחת, ואם אמר הריני מיר דיגון מונה שנים, טריגון מונה שלש, טטריגון מונה ארבע, פנטיגון מונה חמש, שכן מונין בלשון יון, ואשמעינן דבכל לשון יכול אדם לקבל עליו גזירות (גיר"ה). בית עגול. שאין לו זוויות, או בית דיגון, שאין לו אלא שתי זוויות, או בית טריגון, שאין לו אלא שלשה, תופנטיגון, שיש לו חמש זוויות, אינו מטמא בנגעים, טטרינגון, שיש לו ארבע זוויות, מטמא (שם). למעלה אומר קיר קירות. וכנה הנגע בקירות הבית, מדהוה ליה למיכתב בתרייהו קיר דמשמע חד וכתב קירות דמשמע תרי, אלמא ד' פעמים כדמתרכר להו בגישנא דקבלא. ומרבאיהן שפל מן הקיר לא קא סביר אלא הני דכתיב בהו ליעני יתירי קחביב (שם). למטה אומר קיר קירות. ואם פשה הנגע בקירות הבית (שם). אין זמן בזה. בתמיה (לעיל קס:). שמתוך טובתו בא לידי רעתו. שבשביל שפסר בטובתו יותר מדי הוא עצמו אומר תוך ממדה דעה זו שבו, או אחרים שומעין זה משבחו ואומרים הלא מדת כך וכך בידו (ערכין שז:).

רבינו גרשום

והרי הוא פשוט ופשוט עדיו מתוכו. השיב ר' לר' חנניה בן גמליאל והיאך יכול לעשות ממקושר פשוט והלא אין זמנו של זה דומה לזה ואחי למטרף לקוחות שלא כדין דאילו פשוט אם מלך המלך שנה אחת כותבין בפשוט בשנה אחת למלך פלוני ואם מלך שתים מונין בו שתים ואילו בשטר מקושר אם מלך שנה אחת כשהוא עדיין בשנה ראשונה מונין שתים במקושר שכותבין בו בשנת שתים למלך פלוני לזה פלוני מפלוני כך וכך דרכן לכתוב במקושר שנה אחת יותר מחשבון שנים שכלך והשתא מצי אתי לידי תקלה דזיקף מניה ממלוה זודי משנה ראשונה למלך (בשטר פשוט) ועשה לו שטר מקושר וכתב בו שתים למלך פלוני ואינה אלא שנה ראשונה ומתרמי ליה זוזי ללוה ופרע לו באותה שנה ראשונה שלוה ממנו ואמר לוה למלוה החזיר שטרי שכבר פרעתיך ואמר ליה המלוה אידכם ומערים ומעכבו תחת ידו וכותב לו שפרעו וכי מטי דימניה של [6] מקושר שטר שכתוב בו בשנת שתים למלך פלוני לזה פלוני מפלוני הוה מפתחו ומשוי ליה פשוט לאותו מקושר ואמר ליה הכי ג) דכתב דמהאי שטר פשוט יזפת מינאי תו השתא בשנה שניה למלך. והא גבי תרתי דימני בהדהא שטרא אי אמרינן דיכול לעשותו פשוט. ומשני משום הכי אמר ר' חנינא במתני' שיכול לעשותו פשוט ולא חיישינן לכולי האי דקא סבר אין כותבין שובר אלא כשפורע לבעל חובו אינו פורע לו אא"כ מחזיר לו את שטרו וכשמחזיר לו שטרו ליכא למיחש למידי. ורבי הייאן הוה מקשי הכי לדברי ר' חנינא ומי בקי רבי במקושר והא ההוא מקושר כו' ואמר רבי שטר מאוחר הוא לו משום דהוה חדי ביה יותר שנה אחרי חשבון שנות המלך שמלך. ואמר לו זונין לרבי כך מנהג אומה זו שמלך שנה מונין לו שתים ושטר מקושר הוא זה שנהגו לכתוב בו כדרך מנהג אומה זו שנה יחידא אלמא דלא בקי במקושר. ומשני בתר דשמעה מזונין הוה בקי דזמנו של מקושר אינו כזמנו של פשוט: בשנת פלוני ארכן לזה פלוני מפלוני וזה משמע ערכן כלומר בשנה שהיה עדוך ומתוקן במלכות שבשנה ראשונה שמלך קורין לו ארכן. ואמר ר' חנינא יבדק כמה שנים הן שעמד ארכן. ובאותה שנה שהיה ארכן כנכתב השטר. ודלמא ארכן דאריך במלכותיה כלומר דהכי משמע שלאחר כמה שנים שהאריך במלכותו כתב השטר שלוה ממנו (ולא מחפש) ואין יכול לטרוף לקוחות שקנו מבעל חובו באותן

השתא הוא דאוזפת מינאי. פירוש ומפסדי הלקוחות שלא כדין אבל משום פסידא דלוה לא מיכפת לן דאיהו הוא דאפסיד לן אגפשיה כשלוה בהאי שטרא כדפרישית לעיל גבי עדים דלית לן למיפסל לשטרא משום שיוכל לזיף על העדים עצמן להוציא עליהם כתב ידן דאיהו דאפסדו אנפשייהו אי נמי י"ל דאין להן הפסד ללקוחות כגון דכתב זה השטר בלא אחריות ואפ"ה מייסינן לפסידא דלוה שאין זה הפסד שיהא הלוה יודע ליזהר כל כך ולא מסיק פלוני שיהא לידי זיוף:

בשנת פלוני. נראה לר"י דהאי ארכן לאו היינו מלך אלא ממונה שמסיריס אותו מסרדתו לאחר שנה ואין ממונה עולמית והיינו דפריך דלמא עברוהו ואמלכוהו ואע"ג דקרי ליה מלך כן דרך לקרות שרה לשון מלוכה כדאמר מלך רבי יוחנן (תענית דף כא.) מלך רבה (ברכות דף סד.) אבל אי ארכן היינו מלך אינו דרך שיעבירוהו ממלכותו: **הינא** אחת. לשון יווני הוא כדאמר (ד) (שבת דף לא:) בלשון יווני קורין לאחת הינא וקשה דמאי קמ"ל דאם אמר הריני שתי זוזים דהוא מייב שתי זוזים הוא מה הא פשיטא מה לי לשון עברי ומה לי לשון יווני מה לי לשון לעז וי"ל דאם אינו יודע מהו לשון דיגון טריגון ואמר הריני מיר דיגון טריגון ואינו מ) משמע בלשון הקדש כמו דיגון (ה) שתים כו' דהאי הוי לשון לועז והא קמ"ל דהוי בלשון חכמים ומייב אם אמר דיגון שתי זוזים וכי האי גוונא אמרינן [בנדרים] (דף י.) הריני מיר זוזים פזים איכא דאמרי לשון נכרים הכי וא"ל לשון חכמים [שבדו] להיות מיר כו: **עיון תפלה.** הוא רע כשמהרהר בתפלתו כדאמרינן בברכות (דף לה.) המעיין בתפלתו בא לידי כאב לב כדאמרינן התם אלו דברים המסיריס עונותיו של אדם קיר נטוי ועיון תפלה והשתא הוי דומיא דהרהור עבירה ולשון הרע שאינו מלוה אבל אינו נראה לגמרא אינו מיגול בכל יום הרבה בני אדם מגיעים מתי יבא תפלתם שאינם מכוונים כל כך שיבא (ו) תפלתם ונראה לרבי דעיון תפלה שהוא רע שאינם מכוונים תפלתם כדאמרי' (שבת קמ.) בגלו דברים שאדם אוכל פירותיהם כו' ועיון תפלה ומזה אין אדם מגיע בכל יום שאין שום אדם יכול לכוין בתפלתו היטב והכי אמר בירושלמי (ברכות פ' היה קורא הלל י) אמר (ו) ר' מתניה מחזקא טיבותא לרישא דכי מטי למודים כרע מגרמיה (ז) בתפלה

והלא אינו דומה זמנו של זה לזמנו של זה פשוט מלך שנה מונין לו שנה שתים מונין לו שתים מקושר מלך שנה מונין לו שתים שתים מונין לו ג' וזימנין דיזיף מיניה זוזי במקושר ומיתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה וא"ל הב לי שטראי ואמר ליה אירכם לי וכתב ליה תברא וכי מטי זמניה משוי ליה פשוט וא"ל (ח) הני השתא דיזפת מינאי קא סבר אין כותבין שובר ומי בקי רבי במקושר והא ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי ואמר רבי שטר מאוחר זה וא"ל זונין לרבי כך מנהגה של אומה זו מלך שנה מונין לו שתים שתים מונין לו שלש בתר דשמעה מזונין סברה ההוא שטרא דהוה כתב ביה בשנת פלוני ארכן א"ר חנינא יבדק אימתי עמד ארכן בארכנותיה ודלמא דאריך מלכותיה אמר רב הושעיא כך מנהגה של אומה זו שנה ראשונה קורין לו ארכן שניה קורין לו דיגון ודלמא עבורי עברוהו והדר אוקמוהו אמר ר' ירמיה ההוא ארכן דיגון קראו ליה [6]ת"ר הריני נזיר (הינא) סומכום אמר הינא אחת דיגון שתים טריגון ג' טטריגון ארבע פנטיגון חמש [7]תנו רבנן [8]בית עגול דיגון טריגון פנטיגון אינו מטמא בנגעים טטריגון מטמא בנגעים מנא הני מילי דתנו רבנן למעלה אומר קיר [1]קירות שתים למטה אומר קיר [2]קירות שתים הרי כאן ארבע [3]ההוא מקושר דאתא לקמיה דרבי ואמר רבי אין זמן בזה א"ל ר' שמעון ב"ר לרבי שמא בין קשריו מובלע פלייה וחזייה הדר חזא ביה רבי בבישות א"ל לאו אנא כתבתיה ר' יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע הזה זימנין הוה יתיב קמיה וקא פסיק סידרא בספר תהלים אמר רבי כמה מיושר כתב זה אמר ליה לאו אנא כתבתיה יהודה חייטא כתביה א"ל כלך מלשון הרע הזה בשלמא התם [3]איכא לשון הרע אלא הכא מאי לשון הרע איכא משום דרב דימי דתני [7]רב דימי אחוה דרב ספרא [3]לעולם אל יספר אדם בטובתו של חבירו שמתוך טובתו בא לידי רעתו אמר רב עמרם אמר רב שלש עבירות אין אדם ניצול מהן בכל יום הרהור עבירה ועיון תפלה ולשון הרע לשון הרע סלקא דעתך אלא

לפי שהחזירוהו למלכותו אחר שהעבירוהו: **פ"ר הריני נזיר הינא סומכום אומר הינא אחת.** כלומר אם לא פירש כמה נזירות מזר ואמר הריני מזיר הינא היינו נזירות אחת לשלשים יום. וכולם הינא דיגון טריגון כולן לשון לועז שלנו הם: **דינון שתים.** ויהיה מזיר ששים יום: **בית עגול.** העשוי ככפתן שאין לו שום פינת קרן זוית: [9]**דינון.** פינות שתים מגד אחת עגול ולדו אחת יש לו שתי פינות: **טריגון.** דעגיל ה)כמוגלא ויש בה שלש פינות: **פינטיגון.** יש לו חמש פינות [כזה]: **מטרינגון.** מרובע: **מגא ה"מ.** דאין מטמא בנגעים אלא מרובע: **למעלה.** הוא יכול לומר והנה הנגע בקיר הבית וכתב קירות: **הרי כאן ארבע.** והיינו מרובע אבל בית עגול כולו קיר אחת ומתרהו שפל מן הקיר [ויקרא יד] לגופיה אתא. ובפירוש רבינו חננאל כיולא בו אמרו[1] אין לו להקב"ה בעולמו אלא ירחת האם שנאמר (איוב כח) הן ירחת ה' שכן בלשון יווני קורין לאחת הינא ושמא בספרייסם כתובה: **חזא ביה בבישות.** כלומר שהוא כתבו וברגוו לא היו עושין מקושר אלא פשוט לפי שטועים בו. מ"ג לפי שהיה מובלע בין קשריו יותר מדאי שרבי עצמו טעה בו: **יהודה חייטא.** כן שמו: **כלך מלשון הרע הזה.** כלומר לא היה לך להטיל אשמה עליו היה לך לומר מאי[2] כתבתיו: **מאי לשון הרע איכא.** והלא בשבחו של ר"י חייטא דיבר כשאמר יהודה חייטא כתביה: **בא לידי רעתו.** לידי גנותו מתוך שמרבין בשבחו מזכירין שם גנות שבו: **עיון תפלה.** יש מפרשין שלאחר שהתפלל דן בלבו שישלם לו הקב"ה שכרו ויעשה הקב"ה לרצונו ויעשמע תפלתו לפי שהתפלל בכוונה: אבל

דקסבר שהוא כתב להאי שטר מקושר דאיכא טירחא וטעי ביה. כלומר מוטב היה לכתוב פשוט שמגולה הכל: אמר לו כלך מלשון הרע. כלומר לא היה לי לומר מי כתבו אלא היה לי לומר אני לא כתבתיו: וקא פסיק סדרא. היה גומר אחד מחמשה ספרים שבתהלים: כמה מיושר כתב זה. הרבה כתוב בדקדוק: בשלמא התם גבי שטר מקושר איכא לשון הרע. שמשליך עליו פשיעה. אבל הכא גבי ספר תהלים שאמר כו' מאי לשון הרע איכא אדרבה שבח לו שכתבו כל כך מיושר: בא לידי רעתו. כשמשבחו כל כך מפשפשין אחריו עד שאומר ממנו דבר גנאי: ועיון תפלה. שמחשב בדעתו איכוון בתפלתי שיעשו לי רצונו. והיינו שרומה שמנסה לבורא ברוך שמו: לשון הרע ס"ד. וכי כל אדם

ל) נראה דל"ל וכי מטי זמניה של שטר מקושר שכתוב בו וכו' יפתח אותו ומשוי ליה פשוט וכו'. ב) נראה דל"ל ואמר ליה הכי דבהאי שטר פשוט יזפת מינאי וכו'.

מסורת הש"ס

ה) גיר דף ח: ע"ש [תוספתא גיר רפ"א ע"ש], ב) ג"ז שם ע"ש [תוספתא דנגעים פ"ו], ג) [לעיל קס:], ד) [ערכין טו.], ה) כתובות יעב:ק, ו) [שבת לא:], ז) כת"א: מנ:, ח) רש"ש משמע בלה"ק כמה, ט) [וע"ע תוס' ברכות לב: ד"ה כל וכשבת קיח: ד"ה עיון ותוס' ר"ה מז: ד"ה ועיון], י) בדפוס פיחתו נוספו גירסה אלו,

ריגון שתים אלא שתי זוויות כעין זה:

טריגון שלש זוויות כעין זה:

פינטיגון של חמש זוויות כעין זה:

תורה אור השלם

1 וְרָאָה אֶת הַנֶּגַע וְהִנֵּה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבַּיִת שְׁקַעֲרוּרֹת יְרַקְרַקֹּת אוֹ אֲדַמְדַּמֹּת וּמַרְאֵיהֶן שָׁפֵל מִן הַקִּיר:
ויקרא יד לז

2 וְשָׁב הַכֹּהֵן בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְרָאָה וְהִנֵּה פָּשָׂה הַנֶּגַע בְּקִירֹת הַבָּיִת:
ויקרא יד לט

הגהות הב"ח

(א) גמ' משר ליה פשוט וא"ל השתא הא דיזפת מנאי: (ב) רשב"ם ד"ה והלא וכו' לגרש נשותיהן ואקשי ליה רבי ודלמא יוף ליה כל"ל והל"ל: (ג) ד"ה ומשני וכו' לרבי חנינא ב"ג סמ"ר: (ד) תוס' ד"ה הינא אחת לשון יווני הוא כדאמר בפ' הנשרפין דף ע"ר שכן בלשון יווני קורין: (ה) בא"ד כמו דיגון טריגון כו' דהאי הוי וכו' לשון נכרים הן ומיכא דאמרי לשון שבדו להן חכמים להיות בו נזיר הס"ד: (ו) ד"ה עיון וכו' שיפו לתפלתם: (ז) בא"ד בירושלמי פ"ר יוחנן מחזקא טיבותא:

רבינו גרשום (המשך)

שנים שעברו. אמר רב אושעיא לא איכא הכי אלא ארכן קורין לו בשנה ראשונה ויכול לטרוף לקוחות מאותה שנה ואילך. ודלמא עברוהו לאחר י"ח שנים או לאחר כ' שנה והדר אוקמיה וקראוהו נמי ארכן כשהחזירוהו זוה השטר נכתב בפעם שנית כשהוחזר ולא טרף כדין עד השתא. ליכא למימר הכי דא"כ ששתי פעמים המליכוהו ארכן דיגון מיקרי ליה. אלא מדלא כתב בשטרא אלא ארכן סתם אינו אלא משנה ראשונה שמלך ובדין שוזיף. טומכוס אומר אם אמר הריני נזיר הינא קיבל עליו נזירותו ל' יום. ואם אמר הריני נזיר דיגון קיבל עליו ב' נזירות ששים יום וכן כל הני. והאי לשון פלטין של יוני היא. בית עגול שאין לו זוויות כלל. דיגון שאין לו אלא ב' זוויות. טריגון ג' זוויות. פנטיגון של ה' זוויות. טטרינגון שיש לו ד' זוויות. כרוב כתים מטמא בנגעים: למעלה בפרשת נגעים כתיב ביה והיה הנגע בקירות הבית. מצי למימר בקיר הבית מה ת"ל קירות אלא הרי כאן ב'. וכתב למטה בקירות דמצי למימר בקיר וכתב בקירות הרי ד' קירות. והכי הוי חשוב בית דמטמא בנגעים ולא בית אחר: אין זמן בזה. משום דהוה מכוסה תחת קשריו. הדר חזא ביה רבי בבישות.

אבל לשון הרע. כגון דאמרי טורא בי פליגא בערכין (דף טו:): **רוב בגזל.** רוב בני אדם חשודין על הגזל כעין גזל שמורין להתירא במשא ומתן לעכב אים מריוח הראוי לו לאחירו: **וס"ק ליה ליה מנהגא דמדינה.** בתמיה. אם רבן שמעון בן גמליאל נא לומר שדיני פשוט ומקושר המפורשין לתנא קמא אם ים מדינה שנהגו לשנות דינם בענין אחר הכל כמנהג המדינה והלא תנא קמא נמי מודה בהא: **אמר אביי באתרא דנהיגי כו'.** (ב) אמא לפרש אביי בא"ה מנהג המדינה מנו לפלוגי תנא קמא ורבן שמעון: **קפידא.** ואם נמ אשה פסול לגרש בו: **מר סבר קפידא.** ואע"ג דמנהג המדינה בין בפשוט בין במקושר כיון דאמר ליה בפשוט קפידא הוא ויפסל המקושר ורבן שמעון (ג) סבר הכל כמנהג המדינה כלומר מראה מקום הוא לו שאם טורח לו לכתוב מקושר יכתוב פשוט ומיהו אם יכתוב מקושר טפי ניחא ליה שהרי מנהג המדינה בשניהם: **אם הטעה לשבח.** בקדושין [מח:] האומר התקדשי לי בדינר של כסף ונמצא של זהב אבל בשבח יומסין על מנת שאני לוי והוא כהן לא אמר ר' שמעון מקודשת דהא מליא היא למימר משאנא דרב מכרעי לא בעינא [שם מט.] הטעה לשבח היינו מראה מקום. מתרלה בשל כסף וכ"ש בשל זהב. ונמתקדשת על ידי שלוחה מוקמינן לה התם [מח:]: **פסול.** שהיא אינה רוצה להתגייר במקום אחר: **ור"א מכשיר.** דסבר מראה מקום הוא לו לטרוח ולילכת בשבילה עד אותו מקום ואם יחפוץ ללכת יותר תבוא עליו ברכה: **אמר אביי לא נצרכא.** למיתני עד אחד בפשוט פסול אלא היכא דקמסייע ליה עד אחד בעל פה ואתא מתני' לאשמועינן דלא סמכינן אשטרא לטרוף מלקוחות דשני עדים הכתובים בשטר הוא דמפקי ליה לקלא ואינו אלא כמלוה על פה וטרפה מבני חרי כדין המלוה את חבירו בעדים בלא שטר וגם הלוה יכול לומר פרעתי ולא יכול המלוה לטענן ללוה היה לך לקרוע שטר שבידי מכיון שלא נעשה כתיקון חכמים לא חשבו הלוה ולא זוכר לשולמו למלוה: **אמימר אכשר בעד אחד בכתב.** וכתב ידו מקויים ממקום אחר בעדים ועד אחד נמי בעל פה מסהיד על אותה מלוה. ונראה בעיני דלגמרי מכשיר אפילו לטרוף מלקוחות כאילו נחתמו שני עדים דעד אחד בשטר ועד אחד בעל פה מפקי ליה לקלא ונראים הדברים כן דסתם מכשיר לגמרי משמע: **אי הכי קשיא מתניתין.** דפרכינן פשיטא: ומשני

אלא אבק לשון הרע אמר רב יהודה אמר רב [א]רוב בגזל ומיעוט בעריות והכל בלשון הרע בלשון הרע שלקא דעתך אלא [ב]אבק לשון הרע: רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה: ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה המדינה: [ג]באתרא דנהיגי (ד) פשוט וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר קפידא נהיגי מקושר וא"ל עביד לי מקושר ואזל עבד ליה פשוט קפידא כי פליגי באתרא דנהיגי בפשוט ומקושר וא"ל עביד לי פשוט ואזל עבד ליה מקושר [ג]מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו [ד]אמר אביי רשב"ג ור"ש ור' אלעזר כולהו [ה]סבירא להו מראה מקום הוא לו רשב"ג הא דאמרן ר"ש דתנן[ו] ר"ש אומר אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת ר' אלעזר דתנן [ז]האשה שאמרה התקבל לי גיטי ממקום פלוני וקיבלו לה ממקום אחר פסול ור' אלעזר מכשיר מר סבר קפידא ומר סבר מראה מקום הוא לו: [ח][פשוט שכתוב בו עד אחד כו']: בשלמא מקושר שכתוב בו שני עדים פסול איצטריך סלקא דעתך אמינא הואיל ובעלמא כשר הכא נמי כשר קמ"ל דפסול אלא פשוט שכתוב בו עד אחד פשיטא אמר אביי לא נצרכא דאפי' עד אחד בכתב ועד אחד בפה אמימר [ד]אכשר בעד אחד בכתב ועד אחד על פה א"ל רב אשי לאמימר והא דאביי מאי א"ל [ט]לא שמיע לי כלומר לא סבירא לי אלא קשיא מתניתין

באתרא דנהיגי בפשוט וא"ל זיל עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר. משמע משום דא"ל עביד לי פשוט אבל אי א"ל סתמא זיל עביד לי גיטא ועביד ליה מקושר כשר אע"ג דבאתרא דנהיגי בפשוט ובקדושין אמר אע"ג דלא אמר כי אם עביד לי גיטא דהכי אינא בגירסא התם באתרא דנהיגי בפשוט ועבד ליה מקושר:

אמר אביי לא נצרכא אלא בעד אחד כו'. הכא משמע דוקא אחד בכתב ואחד בעל פה הא שנים בכתב כל אחד בפני עצמו מלטרפין ואליבא דרבי יהושע בן קרחה וכמאן דאמר (סנהדרין דף ל:) הלוה אחר הלוה מלטרפין א"נ למאן דאמר לא מלטרפין (ד) שני שטרות של עד אחד כגון הודה אחר הודה שמפרש בכל אחד ואחד מנה דאודי לן בהאי שטרא אודי נמי קמי פליגא מלטרפין דאי לא מלטרפין נמי בכי האי גוונא ליגקוט הא וכל שכן אחד בכתב ואחד בעל פה ומיהו יש לדחות דעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לא מיירי בכה"ג דהוה שייך למינקט שנים בכתב (ה) וכגון שנים מעידים שראו שלוה או שמעו שהודה דבי האי גוונא הוי שייך למינקט שנים [בכתב] אין מלטרפין אם אינו מצטרף שם אלא מיירי כגון שאותו שבכתב מעיד על ההלואה שראה אותה ושבעל פה מעיד שראה שמסר (ו) השטר הזה לו שהעד חתום בו דבכי האי גוונא לא הוה מצי למינקט שנים בכתב ולהכי [ז]קשה נמי לאמימר שהרי יש במסירת שטר זה שני עדי מסירה שהעד (ו) חתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו מלוה שהוא לא היה חותם אלא בצווי של לוה והעד שבעל פה מעיד שמסרו לוה למלוה הלכך כשר אף על פי שלא חתם עליו אלא עד אחד שהרי על מסירתו יש שני עדים וקי"ל כר"א אבל שנים בכתב יחידין פסולין לכ"ע שאין על כל שטר ושטר אלא עד אחד וסברא הוא דלא אשכחן בשום מקום שטר בעד אחד לבד שיועיל והכי משמע נמי מדחשיב עד אחד בכתב ועד אחד בעל פה בזה אחר זה ואי הוי כשנים מעידין על ראיית המלוה או על שמיעת הודאה אמאי קרי להו זה אחר זה והלא יכולין להיות כאחד כגון שכתב בשטר בפני פלוני אני החתום ובפני פלוני לוה פלוני מפלוני מנה ושבע"פ מעיד בפני פלוני ובפני פלוני החתום לוה פלוני מפלוני ולפי מה שפירש' דעד אחד שבעל פה היינו שמעיד על מסירת שטר שחתום בו העד אתי שפיר הא דבעי לקמן סתמא בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה אי מלטרפי דמשמע סתמא בלא פי' שלא רלו שנים כאחד שהלוה והמסירה לא היו כאחד שלא היה יכול למנות שנים מעידין על ההלואה אלא כענין זה שאם מעידין כל אחד על ראיית המלוה ושמיעת ההודאה אין השטר מועיל כלל והוי לגמרי כמאן דליתיה כיון שאין עד מעיד על מסירתו כדפרישית ומיהו קשה כי נראה שהעד החתום חשוב כעד בשעת מסירה שעל ידו ידוע לנו שמסר לוה למלוה [ח]ועי"ל דהאי דלא משכחי' לירוף בעד אחד בכתב ועד אחד בעל פה לא"ק דרבי יהושע בן קרחה היינו משום (מ) שנשנים מעידין ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין מוכיח בשטר שראו או שמעו כאחד שראיית העד בעל פה היתה בשעת ראיה או בשעת שמיעה אבל ראיית העד שבשטר חשבינן לה כאילו היתה בשעת מסירה לפי שהרבה פעמים היתה אלא ראות המלוה כלל כדתנן (לקמן דף קסז:) כותבין שטר ללוה אע"פ שאין מלוה עמו ומוקי לה אביי (ב"מ יג.) כמאן דאמר אפילו בשטרי [ט][דלאו] אקנייתא דעדיו בחיתומיו זכין לו הלכך אע"פ שאינו מוכיח (מ) השטר אלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו כאחד שאין חשוב עד בראיה זו מאחר שאין ראייתו ידוע לנו ע"י השטר אלא עיקר עדותו אינה אלא (י) לגדה שזה השטר מסר לוה למלוה להכי לא חשבינן עדותו כראיית המלוה אפילו אם ראה אותו ובירושלמי (פרק ב דכתובות) גרסינן [זעירא בעי] עד אחד בכתב ועד בעל פה מהו [שיצטרפו ועד אחד בכתב כלוס הוא לכך] נראיה כשהיו שנים מלו לקיים כתב ידו של ראשון ולא מלו לקיים כתב ידו של שני: מה

אחד פסול למה לי במתני' למיתני. ועד אחד על פה אפי' הכי פסול למיטרף ביה לקוחות דכמלוה על פה דמי: אמימר מכשר

לג א ב מי' פכ"ג מהל' אישורי ביאה הל' יט:
לד ג מי' פ"ט מהל' גירושין הל' לד סמג עשין ל טור"ש אה"ע סי' קמא סעיף מט:
לה ד מי' פ"ד מהל' עדות הלכה ה טוש"ע ח"מ סי' ל סעיף י:

הגהות הב"ח

(א) גמ' דנהיגי בפשוט וכו' נהיגי במקושר וא"ל: (ב) רשב"ם ד"ה אמר אביי וכו' אביי אתא לפרש נאחה: (ג) ד"ה מר סבר וכו' ורבן שמעון בן גמליאל סבר: (ד) תוס' ד"ה אמר וכו' אי נמי למ"ד לא מצטרפין מ"מ שני שטרות כ"א של עד אחד: (ה) בא"ד נכה"ג דהוה שייך למינקט ביה שנים בכתב ובשני שטרות דלא מיירי כגון ששניהם מעידים שראו שלוה: (ו) בא"ד שראה שמסר לו השטר הזה שהעד: (ז) בא"ד שהעד החתום הוא כעד מסירה דמוכיח שמסרו לו לוה למלוה שהוא לא היה חותם: (ח) בא"ד הייט משום דכששניהם מעידין על ראיית המלוה או שמיעת ההודאה אין השטר מוכיח שראו אע"ל: (ט) בא"ד שאינו מוכיח מן השטר שלא ראה המלוה לא חשבינן ראייתו שאין חשוב כע"ל ותיכף כאחד נמתק: (י) בא"ד הינה אלא בלבד שזה השטר וכו' אפי' אם ראו אותה וכירושלמי גרסינן עד אחד בכתב מהו ועד אחד בכתב כלוס הוא לכך צריכא כע"ל ותיכף ועד בעל פה נמתק:

מוסף רש"י

ותנא קמא לית ליה מנהג מדינה. ומאן פליג עליה בהא, ומאני דלא פלוגתא אמתיתא היא, ומיהו בתמרא דנהיגי כו' (קדושין מח:). עביד לי פשוט. שלוחה קלה, ואזל עבד ליה מקושר. שליחות כבדה (שם). ומר סבר. רשב"ג מראה מקום הוא לו. דאמר לי לך בפשיטו, וכי עביד מקושר הואיל ומנהג מדינה אף במקושר כשר, ותנאי קמאי פליגי עליה ואמרי קפידא הוא ודווקא אמר ליה לעשותו פשוט (שם). האשה שאמרה כו' מראה מקום היא לו. אם מתגאנו, ולא"ק הוי קפידא אי אפשי שתקבלני אלא שם ואין זה שלוחה במקום אחר (שם).

רבינו גרשום

מספרי דה"ר הן: אבק לשון הרע. ולא ממש: רוב עוונות הן בגזל. שמכזבין במשא ומתן ושקרין: הכל כמנהג המדינה. שאם נוהגין לעשות פשוט ועשאו מקושר פסול או מקושר ועשאו פשוט פסול. מדקתני רשב"ג אומר הכל כמנהג המדינה מכלל דת"ק ליח ליה מנהג המדינה. (ו) מדקתני פשוט שכתבו עדיו מאחריו ומקושר שכתבו עדיו מחוכו שניהן פסולין אלא כל אחד צריך להיות כתיקונו. כך ס"ל דבכל מקום צריך להלך אחר מנהגו ואם שינה פסול: אמר רב אשי. ודאי לחרוייהו סבירא להו הכל כמנהג המדינה ובאתרא דנהיגי פשוט ואמר ליה לסופר עביד לי למלוה פשוט כו' קפידא הוא ופסול הוא לדברי הכל והוי כמלוה על פה ואינו טורף בו לקוחות: ת"ק סבר. אע"ג דנהיגי ההוא אתרא כתרוייהו אי האי אי האי ואמר ליה עביד לי פשוט ועבד ליה מקושר מקפיד הוא שאינו רוצה שישנהו וכשישנהו פסול. ומר סבר רשב"ג ביון דנהיגי כתרוייהו מראה מקום הוא לו דהאי דקאמר ליה לעשות פשוט לאו משום דוקא קאמר ליה אלא הכי קאמר ליה עביד ליה פשוט קסבר משום דלית ליה טירחא ואם עבד ליה מקושר הכי נמי דניחא ליה הואיל והיינו נמי מנהג המדינה: אם הטעה לשבח הרי זו מקודשת. המקדש ואמר לה על מנת שאני לוי ונמצא כהן על מנת שאני עני וקבלה עליה ונמצא עשיר היינו טעות לשבח הרי מקודשת היא משום דמראה מקום הוא לה דכיון דנתרצתה להתקדש לו בכל דהו כל שכן דנתרצתה לשבח: וקבלו במקום אחר פסול. משום דלא שויא שליח לקבלה אלא בההוא מקום פלוני דקפידא הוא דבההוא אתרא לא איכפת לה אם תתזל דידעי דהיא גרושה ובדוכתא אחריתא לא ניחא לה להתבוית לפני בית דין. ור' אליעזר דמכשיר סבר דמראה מקום היא לו דכסבורה היא שימצאנו לבעלה באותו מקום להכי אמרה ליה במקום פלוני ואם מצאו במקום אחר הכי נמי דניחא לה: הואיל ובעלמא כשר. דכל גט פשוט בשני עדים כשר: הכא נמי. במקושר בשני עדים כשר קמ"ל דפסול. פשוט דבעד

ז) נראה דס"ל מנהג המדינה בתמיה והא מדקתני יכו' אלמא דגם ס"ק ס"ל דבכל מקום וכו'.